

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

Приходько А.С.

аспірант,

*Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого*

ОСНОВНІ ОЗНАКИ ГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРИСТВ ЯК КОРПОРАЦІЙ

Світовий досвід доводить, що корпорація як форма задоволення суспільних інтересів шляхом концентрації капіталу зарекомендувала високу ефективність, гнучкість і живучість на різних етапах економічного розвитку. Тому науковці приділяють особливу увагу «феномену» корпорації, що також пов'язано з неоднозначним його визначенням у різних нормативно-правових актах.

У Цивільному кодексі України (далі – ЦК України) не надається визначення термінів «корпорація» та «корпоративні права» [1]. Господарський кодекс України (далі – ГК України) розглядає корпорацію як «договірне об'єднання підприємств з централізованим управлінням» (ч. 3 ст. 120 ГК України) та визначає корпоративні підприємства як «кооперативні підприємства, підприємства, що створюються у формі господарського товариства, а також інші підприємства, у тому числі засновані на приватній власності двох або більше осіб» (ч. 5 ст. 63 ГК України) [2].

Вважається, що корпорація – юридична особа, заснована на засадах участі (членства), статутний капітал якої поділений на частки, що належать учасникам, які згідно з ними мають право управління нею [3, с. 93]. При цьому, учасники корпорації наділяються корпоративними правами, у тому числі правом на частину її прибутку [4, с. 85].

Корпоративні права можна визначити як сукупність майнових та немайнових прав, які впливають із права власності на *акції* (п. 8 ч. 1 ст. 2 Закону України «Про акціонерні товариства»), а за ч. 1 ст. 167

ГК України – права, які має особа-власник *частки* в статутному капіталі господарської організації [2]. При цьому, господарською організацією може бути юридична особа, створена відповідно до ЦК України (п.1 ч. 2 ст. 55 ГК України) [2].

Майнова частина корпоративних прав включає право на отримання певної частки прибутку (дивідендів), що розподіляється пропорційно кількості акцій або частці учасника, що визначена в статутному капіталі, а також право на отримання частки майна в разі виходу із товариства або його ліквідації. Немайнові ж права передбачають право на участь в управлінні товариством, а саме право на участь в роботі загальних зборів, можливість бути обраним до складу інших органів товариства, а також право на отримання інформації про діяльність товариства.

На базі понять «корпоративних прав» та «корпорації» можна визначити ознаки юридичної особи, що дають підстави вважати її корпорацією:

1) корпорація має статус юридичної особи, статутний капітал якої поділений на частки або утворений із суми номінальної вартості акцій, що належать учасникам;

2) корпорація має своє майно, що відокремлене від майна її учасників;

3) корпорація створюється з метою отримання прибутку;

4) усі учасники корпорації мають право брати участь в її управлінні;

5) учасники корпорації мають право на отримання частини прибутку (дивідендів) пропорційно розміру частки в статутному капіталі або кількості акцій;

6) учасники корпорації мають право на отримання певної частини майна у разі виходу з неї або її ліквідації;

7) учасники корпорації несуть обмежену відповідальність (тільки в межах частки або акції, що належить їм).

Якщо звернутися до різних юридичних осіб, то можна вбачити ті, яким властиві наведені ознаки та які можна віднести до корпорацій. Відомо, що юридичні особи можуть створюватися у формах товариств, які поділяються на підприємницькі та непідприємницькі. Підприємницькі товариства проводять діяльність з метою отримання

прибутку і можуть створюватись як господарські товариства – повне, командитне, акціонерне товариства, товариство з обмеженою або додатковою відповідальністю, чи як виробничі кооперативи (ст.ст. 83, 84 ЦК України) [1].

Учасники повного товариства солідарно відповідають за зобов'язаннями товариства всім своїм майном, незалежно від того виникли борги до чи після їхнього вступу до товариства (ч. 1, 2 ст. 124 ЦК України) [1]. Звідси у цих товариств відсутня ознака несення обмеженої відповідальності учасників, що є характерним для корпорації.

Особливістю командитного товариства є те, що лише його повні учасники наділені правом управління товариством, тоді як його вкладники не мають такого права (ч. 1, 2 ст. 136 ЦК України) [1], що виключає наявність такої ознаки корпорації, як участь в її управлінні усіх учасників.

Діяльність виробничих кооперативів базується на особистій трудовій участі членів та на об'єднанні їх пайових внесків. Прибуток виробничих кооперативів розподіляється між учасниками відповідно до їх трудової діяльності (ч. 4 ст. 165 ЦК України) [1], а не відповідно до розміру частки в статутному капіталі або кількості акцій, як у корпорації.

Відтак, повне товариство, командитне товариство та виробничий кооператив не відповідають ознакам корпорацій, а тому не є такими. Таким чином, корпораціями можна назвати господарські товариства, створені у формі акціонерного товариства, товариства з обмеженою або додатковою відповідальністю.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 2. Ст. 5.
2. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 2. Ст. 10.
3. Кузнєцова Н.С. Корпоративні правовідносини: поняття, суть, правова природа : матеріали Міжн. наук.-практ. конф., присвяч. 10-й річн. створення Лабор. вивчення проблем корпор. права (23-24 вересня 2011 р.).
4. Спасибо-Фатєєва І.В. Вчення про корпоративні права і цивілістична доктрина. *Право України*. 2014. № 6. С. 84–92.